

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 774334/7

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב הראשי לישראל הרב דוד ברוך לאו – נשיא, הרב אליעזר איגרא, הרב מיכאל עמוס

המערערת: פלונית

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יסמין בן דוד)

הנדון: חיוב כתובה למרות הסכם המחייב את מחילתה; הסמכות לפסוק בעניין הרכוש למרות הסכם ממון שאושר בבית המשפט

פסק דין

פסק הדין בעניין הכתובה והרכוש

לפנינו ערעור האישה על החלטת בית דין האזורי בעניין חיוב הכתובה וחלוקת הרכוש. בפסק הדין מיום ט"ו באייר תשפ"א (27.4.2021) פסק בית הדין האזורי כדלהלן:

לאור כל האמור בית הדין פוסק:

- א. ההסכם בין הצדדים משנת תשנ"ט (1999) אינו תקף.
- ב. בהתאם לחוות דעת המומחה האישה זכאית לקבל סכום של 5,423 ש"ח הנמצאים בקופות הגמל על שם האיש וסכום של 4,000 דולר הנמצאים בחשבון הבנק על שם האיש בהונגריה.
- ג. הדירה הרשומה על שם הצדדים תימכר והתמורה תחולק ביניהם שווה בשווה לאחר תשלום חוב המשכנתה המשותף.
- ד. האישה ישלם לאישה את סכום הכתובה בסך של מיליון ש"ח בתוך תשעים יום ממתן פסק דין זה.
- ה. תשלומי משכנתה שצד אחד שילם בעבור הצד השני החל מיום כ"א באדר ב' התשע"ו (31.3.2016) יקוזזו בעת מכירת הדירה לטובת הצד ששילם.
- ו. האישה ישלם לאישה את חלקו בשכר טרחת המומחה [...] ש"ח בתוך ארבעה-עשר יום ממתן פסק דין זה.
- ז. החלטה על בקשת האיש לביטול קנסות תינתן לאחר ביצוע תשלום שכר טרחת המומחה לאישה.

קיצור הרקע והעובדות כפי שהופיעו בפסק הדין האזורי

הצדדים נישאו כדת משה וישראל אור לכ' באלול התשמ"ו (23.9.1986), ומנישואין אלו נולדו להם ארבעה ילדים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשנת תשנ"ה (1995) הגיש האיש תביעת גירושין. בראשית שנת תשנ"ט (שלהי 1998) הגיש האיש תביעת גירושין נוספת. האישה הגישה תביעה לשלום בית שבמסגרתה טענה (סעיפים 10–11 לכתב התביעה) שלאיש השקעות רבות שהעלים ממנה. לאחר דיון ניתן ביום כ"ה בכסלו תשנ"ט (14.12.1998) פסק דין הדוחה את תביעת הגירושין מחוסר עילה הלכתית לחיוב גט ומקבל את תביעת שלום הבית של האישה.

הצדדים חתמו על הסכם שלום בית ולחילופין גירושין ויחסי ממון שקיבל תוקף של פסק דין בבית המשפט לענייני משפחה בתל אביב בתאריך ד' בניסן תשנ"ט (21.3.1999).

לאחר הסכם זה חזרו הצדדים לשלום בית ואף נולד להם בן נוסף בשנת תש"ס (2000).

לאחר כארבע-עשרה שנה, בתאריך כ"ח בתשרי תשע"ד (2.10.2013), הגיש האיש תביעת גירושין נוספת, כשלטענתו ניסיון שלום הבית לא צלח ומאחר שקיים הסכם שלום בית ולחילופין גירושין בקשתו שבית הדין יחייב את האישה להתגרש. מנגד, בתאריך ב' באדר א' תשע"ד (2.2.2014), הגישה האישה תביעה לשלום בית. ביום י' באדר א' תשע"ד (10.2.2014) ניתן פסק דין שלפיו: הצדדים חזרו לחיות יחד משנת תשנ"ט (1999) ועד תשע"א (2011), הבעל הודה שקיים יחסי אישות עם נשים אחרות, ולפיכך תביעת הבעל לגירושין נדחת ובית הדין מקבל את תביעת שלום הבית של האישה.

תביעה נוספת הוגשה בכ"ג בניסן תשע"ד (23.4.2014) ובה' באייר תשע"ד (5.5.2014) המליץ בית הדין לצדדים לסיים את הנישואים ביניהם בשל מעשיו של הבעל.

בתאריך כ"א בטבת תשע"ה (12.1.2015) הגיש הבעל תביעת גירושין נוספת, ובדיון ביום כ"ג בסיוון תשע"ה (10.6.2015) הסכימה האישה להתגרש ובלבד שתקבל את כל זכויותיה ברכוש – לטענתה האיש העלים ממנה ממון רב, ובא כוחה ביקש מבית הדין שימנה אקטואר שיחקור ויבדוק את החשש להברחות נכסים. בדיון זה טען האיש כי יש הסכם ממון בתוקף ויש לקיימו, בא כוח האישה טען כי עקב התנהגות הצדדים הכוללת חזרה לשלום בית ולידת ילד נוסף אין תוקף להסכם, בסופו של דיון הוחלט על הגשת סיכומים משפטיים בשאלה אם יש תוקף להסכם הממון משנת תשנ"ט (1999) ובהחלטה מיום ב' בטבת תשע"ו (14.12.2015) הוחלט כי הסמכות לדון בתביעה לביטול ההסכם נתונה לבית המשפט לענייני משפחה, שהוא הערכאה שבפניה אושר ההסכם וקיבל תוקף של פסק הדין, וכי בית הדין ישהה את הטיפול בתביעת הרכוש של הצדדים עד להחלטת בית המשפט למשפחה בדבר תקפו של הסכם הממון משנת תשנ"ט (1999).

בדיון נוסף בתביעת הגירושין שהתקיים בתאריך כ' באדר ב' תשע"ו (30.3.2016) הציג הבעל למנות רואה חשבון חוקר והתחייב להעביר לאישה את כל הזכויות הרשומות על שמו עד למועד הקרע למעט הדירה. ביום כ"א באדר ב' תשע"ו (31.3.2016) ניתן פסק דין לגירושין ונקבע מועד לסדור גט בתאריך ז' באייר תשע"ו (15.5.2016) וזאת נוכח הצעת הבעל למינוי רואה חשבון חוקר ולהעברת כל הזכויות הכספיות הרשומות על שמו לאישה, למעט הדירה. בתאריך י"א בתמוז תשע"ו (17.7.2016) מינה בית הדין את משרד רו"ח ברלב לרואה חשבון חוקר על כל הזכויות הכספיות הרשומות על שם הבעל החל מיום כ' בטבת תשס"ה (1.1.2005) ועד ליום כ"א באדר ב' תשע"ו (31.3.2016), יום מתן פסק דין לגירושין, וקבע כי בתשלומים למומחה ישאו הצדדים בחלקים שווים אלא אם כן יתברר כי אין לבעל שום זכויות כספיות על שמו. בית הדין מינה שמאי על דירת הצדדים, ניתן פסק דין לפירוק שיתוף שיבוצע לאחר קבלת דוח המומחה, ונקבע כי הבעל ימשיך לשלם את חוב המשכנתה אך מחצית ממה שישלם הבעל מיום כ"א באדר ב' תשע"ו 31.3.16 – המחצית שבעבור האישה – תקווז מחלקה בדירה בעת מכירתה. בתאריך ט' בטבת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תשע"ט (17.12.2018) הוגש דוח ביניים של המומחה, ונוכח מחלוקת בין הצדדים על חוות הדעת מינה בית הדין בתאריך כ"ב באדר א' תשע"ט (27.2.2019) את כונס נכסים עו"ד איתן ארז לבדיקת כל הזכויות הכספיות הרשומות על שם הבעל, עלות הוצאות הכונס הושתה על האישה. דוח כונס הנכסים הוגש ביום י"ז בשבט תש"ף (12.2.2020).

האישה הסכימה להתגרש בפועל רק בתאריך כ' באדר תש"ף (16.3.2020) ובתנאי שתביעת הרכוש והכתובה ימשיכו להתברר לאחר סידור הגט.

טענות המערערת

טענות האישה בערעור:

1. טעה בית הדין שקבע שהמניות שהוסתרו על ידי האישה והיו שוות בשעת הקרע 3,667,156 ש"ח והאישה ללא סיבה לא מימשה אותן כשהתחילו לרדת, יחולקו לפי שוויון העכשווי בסך 1,332 ש"ח (!) אף שבית הדין אמר שלו היה יודע על המניות היה מממש אותן לטובת המערערת.
2. ב'דין מרומה' יש ביד בית הדין להוציא ממון גם בזמן הזה ולפי קביעת המומחים מדובר בדין מרומה.
3. טעה בית הדין שלא קבע שחיוב הכתובה הוא חיוב עצמאי ללא קשר להברחת הנכסים, ושסכום הכתובה 1,000,000 ש"ח אינו מופרז לגבי איש עסקים כזה, ושכיוון שהוא אשם בגירושין יש לחייבו בסכום זה צמוד למדד.
4. האישה זכאית גם לפיצויי גירושין לאור מסירותה במשך השנים לבית ולילדים.
5. נסיבות מקרה זה מצדיקות שימוש של בית הדין בסמכותו לבצע איזון משאבים צודק ולא שוויוני על פי סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון ובכלל זה לתת למערערת את הדירה כולה ללא שום חובות או משכנתאות בנוסף לדמי הכתובה והפיצוי.

טענות המשיב

בקשת המשיב למתן ארכה לערעור שכנגד

נשיב תחילה על קובלנתו של האישה על כך שבית הדין לא האריך לו את המועד להגשת ערעור על פסק הדין שעה שלפני בית הדין נמצא ערעורה של האישה, ונבהיר את הודעתו של בית הדין כי במסגרת תגובת האישה יביא את טענותיו בקצרה.

מובהר בזה כי המועדים שנקבעו להגשת ערעור מחייבים את הצדדים כדי לאפשר להגיע לסופיות הדין. כאשר מתבקשת הארכת מועד לפנים משורת הדין והמערער אינו עומד גם בה בית הדין צריך טעם מיוחד כדי להיענות לבקשה. במיוחד נכונים הדברים בתיק זה שנדון בפני בית הדין האזורי והגדול לאורך שנים רבות, כשמעיון בתיק עולים תרגילי השהייה רבים דווקא מצד האישה, שחלקם הביאו להטלת קנסות גבוהים עליו, שאומנם גם עליהם הוא מערער, אבל אין ספק שבקשה נוספת להגשה מאוחרת צריכה להבחן במשנה זהירות. בית הדין לא מצא טעם כזה ולכן לא אישר את הבקשה, אך עם זאת לפני ולפנים משורת הדין אפשר בית הדין לאיש להגיש במסגרת תגובתו לערעור האישה, שהוגש בזמן, את טענותיו בקצרה כדי שיהיה אפשר לבחון אם נעלם מעיני בית הדין פרט כלשהו העלול להוות בסיס לחריגה נוספת מן הנהלים. (למותר לציין כי עם 'קיצור טענותיו', חזר האישה והרחיב אותן במסגרת תגובתו לערעור האישה, ועיקר בכך את קובלנתו).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תגובת המשיב לגופו של ערעור וטענותיו שכנגד

תגובת האיש בערעור וטענותיו כנגד פסק הדין שהועלו בה:

1. ההסכם לשלום בית ולגירושין נחתם בפני בית המשפט וקבע הפרדה רכושית ווויתור על כתובה במקרה גירושין. משום כך רק בית המשפט יכול לדון בביטולו. פסק הדין על ביטול ההסכם וההכרעה הרכושית מוטעים והם מנוגדים לדין ולכיבוד הערכאות.
2. שגה בית הדין בקביעותו כי האיש 'מתוחכם' ופועל להעלמת הרכוש ואילו האישה כנה בתביעתה ל'שלום בית' כשבצידה הגישה תביעת רכוש וכתובה.
3. שגה בית הדין שחייב את האיש בכתובה בכלל, כשמדובר באישה מורדת וסרבנית, ובסכום מלא בפרט, כשמדובר בכתובה מופרזת.
4. שגה בית הדין בחיוב האיש לשלם מחצית מעלות הבודק כשהאיש שילם לו, ושכשזה לא מצא שום רכוש כרך את הדיון בביטול הקנסות בתשלום זה.
5. שגה בית הדין בחיובו את האיש לשלם לאישה בגין הכסף שהיה בהונגריה, אף שהיא לא גילתה עליו לאיש והיה ביכולתה למושכו בעצמה עם כרטיס אשראי.
6. הודאת האיש על קיום הקשר עם נשים אחרות הייתה סתמית ואינה הוכחה לחיוב כתובה.
7. האיש לא נתן הסכמה למינוי רואה חשבון חוקר או כונס, ההסכמה נסחטה ממנו לצורך סידור גט מידיי שלא התקיים, ולכן אינה מהווה נתינת סמכות.
8. מבוקש ביטול הקנסות שהושתו על האיש שלא בצדק וחיוב האישה בהוצאות.

דיון והכרעה

שאלת חיוב הכתובה ושיעורה היא בוודאי בסמכות בית הדין ולכן נתייחס קודם לשאלה זו.

חיוב הכתובה

בתיק גירושין זה הבעל הוא שתבע גירושין ובית הדין האזורי קבע לפי דבריו שהוא שעזב את הבית מרצונו החופשי עוד לפני תביעת הגירושין. בית הדין לא מצא כל עילה לחיוב האישה בגירושין בכל שש תביעותיו, וחיוב הגט הוחלט בסוף רק בשל הפירוד הממושך בין הצדדים.

האישה שגידלה את ילדי הצדדים בבית הצדדים ביקשה 'שלום בית' ובית הדין נענה כמה פעמים לתביעתה. אף אם בשלב מסוים ביקשה גם להבטיח את זכויותיה ברכוש למקרה של גירושין, אין הוכחה מבקשתה להבטיח את חלקה ברכוש לחזרה משלום הבית או לחוסר כנות, שהרי ברור שחבר הגירושין הייתה מונחת לפתחה וכמו שאכן חויבה לבסוף להתגרש ללא כל עילת גירושין, אך בשל הפירוד.

לכן חיוב הכתובה במקרה זה הוא חיוב ברור גם אם לא נקבל את קביעת בית הדין על פי הודאת האיש בבגידתו באשתו ובקשריו עם נשים אחרות. יצויין כי הסתמכות בית הדין על הודאתו היא בתחום קביעת העובדות והתרשמות בית הדין מדברי הצדדים שדיברו לפניו, וקשה לחלוק על קביעת בית הדין האזורי בסעיף זה. לכן אין מקום להתערבות בית הדין הגדול על עצם חיוב הכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תוקף החיוב למרות ההסכם בנוגע למחילת הכתובה

אלא שלכאורה יש לדון בטענה כי בהסכם שלום הבית ולחילופין גירושין, בסעיף 28 להסכם, נכתב "עם סידור הגט תוותר האישה על כתובתה ותוספת כתובתה". נציין כי בית המשפט באישור ההסכם בכוונת מכוון, וכנהוג, לא אישר סעיף זה בהסכם הדין בכתובה שהוא בסמכות ייחודית לבית הדין, וכדבריו בסעיף א: "ניתן בזה אישור לסעיפים 23–27 בהסכם".

לגופה של הטענה נגד פסק הדין המחייב את הכתובה למרות הסעיף הכתוב בהסכם – אחר העיון אין מקום לטענה זו כלל:

ראשית, מפני שכנגד ההתחייבות שלה למחול את הכתובה, ישנה התחייבות של הבעל שנכתבה כבר בגוף הכתובה בנוסח ספרדי כי "הבעל לא יפתנה ולא יסיתנה למחול כתובתה לא כולה ולא מקצתה [...] ואם תמחול הרי המחילה בטלה מעכשיו כחרס הנשבר וכדבר שאין בו ממש". בכלל זה פשוט שגם לא מהני לעשות לאחר הנישואין הסכם חדש להמשך הנישואין שיכלול ויתור על הכתובה (הסכם שלום בית ולחילופין גירושין ללא כתובה). אף אם בהסכם החדש האישה מקבלת דבר תמורת מחילת הכתובה, יש לכתוב שהכתובה תיגבה מתמורה זו (וצריך שתקבל מה שאינו שלה ממילא, ולא את חצי הדירה הרשומה על שם שניהם), אבל לא מהני בסתם לכתוב שתוותר על הכתובה.

אין זה דומה להסכם גירושין הנעשה סמוך לפני הגירושין שבו באחד הסעיפים נכתב שהאישה מוותרת על הכתובה, מפני שבהסכם הנעשה בעת הגירושין, כשהאישה מתגרשת מרצונה, יכולה היא להסכים לוותר על הכתובה תמורת רווח אחר, ולא על דעת כן הייתה התחייבות הבעל בכתובה.

אף אם לא נכתבה הכתובה בנוסח זה, מכל מקום כאשר הצדדים הם מבני עדות ספרד כתב בשו"ת בית יוסף (דיני כתובות סימן ד):

מכל מקום אם מנהג פשוט באותה העיר לכתוב בכתובות תנאי שלא יוכל לפתותה שתמחול שום דבר מסיכי כתובתה ואם תמחול יהיה כחרס הנשבר, אף על פי שלא נכתב תנאי זה בכתובתה זו ככתוב דמי, וכמו שכתבו המפרשים בההיא דאמרינן בפרק המקבל שדורשין לשון הדיוט. ואם כן, בכל גוונא אין מחילתה כלום. אף על פי שיש לי גמגומי דברים על מי שעבר ופתה אשתו שתמחול לו ומחלה לו אם אותה מחילה בטלה מפני תנאי זה, דאיכא למימר דמחילתה קיימת, דהיאך אדם מתנה שאם ימחול שלא תהא מחילתו מחילה אם כפי הדין היא מחילה, ואפשר דבקנין מצי לסלוקי נפשיה מההיא מחילה, שכל פעם שתמחול יחול קנין החיוב ואפילו מאה פעמים.

כעין הסבר הבית יוסף שמדובר בקניין וחיוב המתחדשים בכל פעם שתמחל, עולה גם ממה שכתב שו"ת מהר"י בן לב (חלק ב סימן מז):

הכי נמי בנדון דידן אף על גב דהמחילה לא באה לעולם, מצי לחייב את עצמו שאם תמחול לו אשתו כתובתה שלא תועיל לו המחילה אלא שהחיוב הראשון במקומו יעמוד, ומחייב את עצמו מעכשיו בשיעבוד הראשון [...] בנדון דידן אנו למדין מההיא מימרא דמצי לחייב את עצמו מעכשיו בקנין לכשתמחול ויחזור ויחול החיוב מדמעיקרא.

אומנם עיין בספר ישועות ישראל (לרב מקוטנא, חושן משפט סימן נד ס"ק ב) שהאריך בדבריהם אם יש אופן שבו המחילה כן תועיל, אלא שכתב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אלא שיש לדקדק שהרי כוונת המנהג שלא ישתדל הבעל שתמחול לו תוספת כתובה, אם כן לא הועילו חכמים בתקנתם כלל במה שכתבו שלא יועיל המחילה.

ומדבריו נראה ברור שכוונת המנהג הייתה לא רק לגוף הכתובה שבה נאמר 'כל הפוחת וכו' אלא על כל התחייבותו כולל תוספת כתובה.

גם במבי"ט (בתשובה חלק א סימן ב) כתב לדינא:

כיון שאמר ולא יוכל להפקיע שום דבר מסכום כתובתה ואם תמחול שמחילתה לא תהיה מחילה [...] ואינה יכולה למחול אפילו פרוטה כמו שכתב בשטר.

ועיין בשו"ת בצל הכסף (חלק א סימן ו) ובשו"ת בית יוסף הנ"ל (דיני כתובה סימן ד) שכתבו שתנאי הכתוב בכתובה שלא יפתנה למחול היינו כשמוחלת מחמתו, עיין שם. במקרה שלפנינו אין ספק שהאישה נאלצה לחתום על ההסכם הכולל סעיף למחילת הכתובה "מחמתו", שלא הסכים להמשיך לחיות עימה ללא חתימתה, וכל עיקרו של ההסכם היה לאלץ אותה לוותר על כל שיתוף ברכוש ובנוסף לוותר ולמחול על הכתובה.

טעם נוסף דלא מהניא התחייבותה למחול על הכתובה, והוא נכון גם לבני עדות אשכנז שלא נהגו לכתוב כן בכתובה, שהרי ההסכם קבע ש"בעת סידור הגט תמחל האישה על הכתובה והתוספת", ועינינו רואות שלא עשתה כן.

בפסק דין בית הדין הגדול (בתיק 1221460/1) שעסק במחילה מתוקף הסכם, קבעו דייני בית הדין כך:

אחרי העיון בהסכם הממון ובאישור שניתן לו יש לדחות את עמדת בית הדין ולקבוע כדלהלן:

לשון ההסכם המצוטט לעיל קובעת שעם סידור הגט ובכפוף לביצועו תוותר האישה על כתובתה. לשון זו מורה שהמחילה לא תהיה מיידית עם אישור ההסכם אלא רק בעת סידור הגט. הדבר מוכרח, דאי לא נימא הכי הרי הבעל והאישה חיו ללא כתובה לפי הסכם זה – דבר האסור על פי דין. זהו הנימוק שסעיף מחילת כתובה בהסכמי גירושין ובוודאי בהסכמי שלום בית ולחילופין גירושין מנוסח בלשון זו.

משכך, האישה מעולם לא מחלה על כתובתה. הסכם זה מהווה התחייבות של האישה למחול על כתובתה בעת סידור הגט, התחייבות למחול אך לא מחילה. ומשכך, כיוון שבעת סידור הגט סירבה האישה למחול ודרשה את כתובתה, אין כאן מחילה וחיוב הכתובה במקומו עומד.

הן אמת, ייתכן שהבעל יוכל לתבוע את האישה על שאינה מקיימת את חלקה בהסכם ואינה עושה את שהתחייבה לעשות, מחילה על כתובתה. תביעה זו, אם תוגש, תידון במקום שתידון. אך אין בדבר כדי לפטור את בית הדין מלדון בכתובה שלא נמחלה.

לכן במקרה שלפנינו, שאין ספק כי בכל השלבים, שנים לפני הגירושין, תבעה האישה את כתובתה ואמרה שאינה מוחלת על כתובתה, הרי שבוודאי לא קיימה את הסעיף הזה בהסכם ואין לומר שהייתה מחילת כתובה מצד האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סכום הכתובה

לגבי סכום הכתובה: חיוב הכתובה בסכום גבוה באדם אמיד ובעל נכסים אינו נחשב לחיוב מופרז ואין לומר שנכתב משום כבוד.

אומנם האיש טען כל הזמן כי הוא אינו בעל נכסים והוא רק מנהל חברות של אחרים במשכורת נמוכה, אבל משהתרשם בית הדין על פי דוחות החוקר והכונס כי האיש הוא אדם בעל יכולת כלכלית גבוהה (גם אם הוא לא מנצל אותה מסיבותיו שלו או מסתיר אותה), הרי שביכולת בית הדין לקבוע כי כלפי אדם זה חיוב הכתובה אינו מופרז.

ואדרבה: ישנם הסוברים כי כתובה בסכום נמוך אין בה כדי לקיים את תקנת הכתובה 'שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה', והמקרה שלפנינו מוכיח זאת שדווקא סכום זה גרם לבעל שלא רצה לגרשה אלא אם תצא בלי כתובה.

יתרה מזו: כאשר לפנינו שטר חוב ברור וטענות שאולי הסכום נכתב לכבוד או שהאיש אינו ראוי לסכום כזה, הרי שצריך הוכחה כבדת משקל לבטל את החיוב, ומשיש לבית הדין רושם הפוך אין הוא רשאי לבטל את החיוב.

מאידך גיסא אין לקבל את טענת האישה שיש להצמיד את חיוב הכתובה, משום שבדרך כלל שטר שנכתב נדון כפי שכתוב, וככל שלא חלו שינויים מרחיקי לכת בערך החיוב שיכולים לגרום לאומדנה נגדית אין מקום לדון בהצמדה כלשהי.

סמכות בית הדין לפסוק בענייני הרכוש למרות ההסכם שאושר בבית המשפט

בדיוני בית הדין לגבי הגירושין ובניסיונות השכנוע לגירושין אף שלא נמצאה להם עילה, עלו טענות הרכוש בבית הדין עקב התניית האישה את הגירושין בקבלת זכויותיה ברכוש ובדירה ולא כפי שרשום בהסכם.

בא כוח האישה טען כי כיוון שהאיש הגיש תביעת גירושין עם תביעה רכושית הרי שיש סמכות לבית הדין לדון ברכוש גם אם ההסכם אושר בבית המשפט – אף שסמכות בית המשפט להחליט על טענות לביטול ההסכם הרי שעדיין תביעת הרכוש של הבעל בבית הדין יוצרת סמכות לדיון ברכוש גופו. האיש השמיע את טענותיו לגבי הסמכות ובא כוח האישה – את תגובתו, הוגשו סיכומים ובית הדין פסק באופן מוחלט ביום ב' בטבת תשע"ו (14.12.15) כי הסמכות לדון בביטול ההסכם נתונה לבית המשפט וכי בית הדין ישהה את הטיפול בתביעת הרכוש בין הצדדים עד לפסיקת בית המשפט.

משום מה לא פנה האיש לבית המשפט לא בשלב זה ולא בשום שלב לכל אורך הדרך, ותחת זאת שב ופנה לבית הדין בעניין הגירושין למרות ידיעתו שהאישה תלתה אותם בתביעות הרכוש.

במהלך הדיון ביום כ' באדר ב' תשע"ו (30.3.16) שוב עלה נושא הסמכות לדון ברכוש וסירוב האישה להתגרש עד לביטול העניין הרכושי, כשבא כוח האיש מתנגד לכל אורך הדרך לדון בבית הדין. בתוך הדיון קם האיש ואמר שהוא מציע שלא על דעת עורך דינו שבית הדין ימנה ראה חשבון חוקר ומתחייב להעביר לאישה את כל הזכויות הרשומות על שמו עד למועד הקרע מלבד הדירה. בית הדין שאל אותו שוב לגבי פרטי הצעתו ומשזה עמד על הצעתו קיבל בית הדין את ההצעה ובעקבות כך מינה בית הדין רואה חשבון חוקר וקבע מועד לגירושין. משהוגש דוח ביניים והייתה מחלוקת לגבי מונה גם כונס נכסים לבדיקת הזכויות, ומשהוגש דוח הכונס ב"ז בשבת תש"ף (12.2.2020) הסכימה האישה להתגרש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר קבלת הממצאים פסק בית הדין האזורי גם לגבי הרכוש והבהיר שבסמכותו לדון ברכוש משום שההסכם לשלום בית או גירושין שאושר – פג תוקפו, לאחר שבני הזוג זנחו את אופציית הגירושין ועברו לשלום בית מלא במשך שלושה שנה כולל לידת ילד נוסף, וגם בשל הסכמת הבעל בבית הדין למינוי החוקר לגבי הרכוש. טעם נוסף הוסיף בית הדין, שההסכם לא היה ראוי מלכתחילה מפני הודאת הבעל שקיים קשרים עם נשים אחרות, ועובדה זו לא הייתה בפני המערערת ערב חתימתה על ההסכם.

האיש טוען נגד פסיקת בית הדין כי טענות על ביטול ההסכם יש להגיש רק לבית המשפט שאישר את ההסכם, כי הוא חזר על התנגדותו בכל ההליך, וכי הדברים נכונים במיוחד כאשר בית הדין כבר קבע לאחר שמיעת הטענות והסיכומים כי הסמכות לביטול ההסכם שייכת לבית המשפט.

כאמור, בית דינו לא נעתר לדון בערעור האיש בשל אי הגשתו בזמן, אבל לאחר העיון נראה גם כי אין בטענותיו כדי לבטל את פסק הדין, ופסק בית הדין נשאר נכון על מכונו מהטעמים הבאים:

האיש ששמע את הוראת בית הדין להשהיית הדיון הרכושי עד לקביעת סמכות בית המשפט, לא פנה בשום שלב לבית המשפט, אלא חזר להתדיין בבית הדין לגבי הגירושין, שהאישה התעקשה לתלותם ברכוש וטענה כי הסמכות נתונה לבית הדין. משלא פנה האיש אל בית המשפט אלא שב ופנה לבית הדין וניהל בבית הדין במשך כמה שנים דיון רכושי לאחר שהציע לבית הדין ולאישה וקיבל בקניין התחייבות להעביר לאישה כל רכוש שיימצא, הרי שעליו לעמוד בהתחייבות זו ללא קשר לשאלת ביטול ההסכם. יש יותר מחוסר תום-לב ותחכום, לטעון לאחר קיום ההליך שהתקיים לבקשתו, כשהתוצאה אינה מוצאת חן בעיניו, כי אין לבית הדין סמכות לדון בו. לא ייתכן שאדם יתחייב לשלם וינהל התדיינות רכושית כה ממושכת בפני בית הדין לשווא, כשהוא מחזיק באפשרות חליפית של פנייה לבית המשפט ולבסוף יבקש לעקר את כל ההתדיינות שהתקיימה לבקשתו.

טענת האיש כי רק בית המשפט מוסמך לדון בביטול ההסכם – גם אין בה כדי לסתור את פסק הדין, שהרי גם לאחר הסכם גירושין, עדיין הוא יכול להציע הצעות ולהגיע להסכמות אחרות או הסכמים אחרים. לכן הצעתו בבית הדין למנות מומחים לרכוש ולקבל בקניין על העברת רכושו לאישה 'משאירה את ההסכם מאחור' ולא מבטלת אותו.

קביעות אלו הן בהחלט בסמכות בית הדין שהרי גם בית המשפט 'קם מכיסאו' ולא קנה סמכות נמשכת לאישור דברים שאינם כתובים בהסכם.

אכן הטענה שיש מקום לביטול ההסכם כיוון שבשעת ההסכם לא ידעה האישה את קיום הקשרים עם נשים אחרות, שנתגלו רק לאחר שנים בבית הדין, היא טענה לביטול ההסכם שייכת שהיה עליה להבחין בבית המשפט, אך די בטעמים הקודמים כדי לקבוע שהיה בסמכות בית הדין לדון ברכוש.

יתירה מזו: פסק הדין של בית הדין האזורי תואם להצעת האיש בבית הדין ואינו מקיים איזון נכסים אמיתי בשל קביעת המומחים על הסתרת הרכוש מצד האיש. ייתכן שבאיזון משאבים ברכוש שהועלם היה בית הדין מגיע למסקנה אחרת בשיעור החיוב או בשימוש בסעיף 8(2) לחוק יחסי ממוץ, אך משבית הדין מבצע את מה שהסכים האיש בעצמו בבית הדין – בזה בוודאי אין סתירה להסכם, שהרי ברור שגם לאחר חתימת ההסכם ניתן להציע הצעות חדשות לבית הדין. טענתו של האיש כי הסכמה זו 'נסחטה' ממנו אינה נראית מן העולה בפרוטוקול הדיון ולא מפניותיו לבית הדין מייד לאחר ההסכמה שניתנה מיוזמתו. אדרבה הרושם שנוצר מדבריו היה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהוא היה משוכנע שלא יימצא שום רכוש הרשום על שמו, שהרי כפי שעולה מדברי המומחים הוא אכן דאג שלא יהיה רשום על שמו שום רכוש.

לכן, מכל הטעמים שהוזכרו, מוסמך היה בית הדין להחליט כפי שהחליט.

דרך איזון המניות ששוויין פחת עד כדי שכמעט התאיין לאחר מועד הקרע

לעניין טענת האישה על אופן חלוקת שווי המניות, שהיו לכאורה שוות סכום גבוה במועד הקרע ולבסוף נמכרו במחיר נמוך, שבית הדין לא איזן אותן לפי מועד הקרע:

בית הדין כתב בצדק כי קשה להעריך את שוויין של המניות כפי שהיה, שהרי נשמעו טענות האישה שהערך שצוין לא משקף את ערכן האמיתי אם הן אינן מוצעות למכירה בפועל. קשה לחלוק על עמדת בית הדין משום שגם המומחים לא סתרו את טענות האישה לגבי השווי האמיתי. מסייעת להנחת בית הדין העובדה שהאישה, המומחה בעסקים, לא מימשה את המניות באותה עת, לפני שחשש שחלקן יעבור לאישה, וללא כל טעם הניח להן ברור לרדת באופן דראסטי.

יש לזכור גם כפי שכתבנו שנדבך חשוב בסמכות בית הדין למתן פסק הדין הממוני נסמך על התחייבותו של האישה שכללה העברת כל נכס שיוכח שרשום על שמו לטובת האישה, ולא כללה גם איזון כולל, וגם מסיבה זו קשה לחייב בשווי המניות שהיה באותה שעה.

מאידך גיסא העברת הכספים בחשבון בהונגריה והזכויות תואמת את ההסכמה בפני בית הדין.

העדר חיוב מספק בגין הטענות להעלמת רכוש ובשל היות הדין 'דין מרומה' ואי-החלטה על איזון לא שוויוני לפי סעיף 28(2) לחוק יחסי ממון או על פיצויי גירושין בנוסף לכתובה

מדברי בית הדין עולה כי הסתייע בספקות לגבי העלמת הרכוש להכריע לטובת חיוב כתובה מלא בסכום גבוה למרות שיש שיטות שלא סוברות כן, ומסיבה זו גם נדחות טענות האישה נגד בית הדין שלא השתמש בסעיף 28(2) לחוק יחסי ממון להטות את האיזון לטובת האישה או בהלכות 'דין מרומה' כדי לפסוק ממון שלא הוכח בוודאות אלא שנתגלו סימנים להסתרתו.

בר מן דין הרי שטענות אלו הן בסמכותו של בית הדין האזורי ששקל את הדברים והתרשם מהצדדים ומהחומר שלפניו.

קביעת פיצויים גם היא שייכת לשיקולי בית הדין האזורי ואי-הימצאות עילת גירושין אינה מחייבת את חיוב הפיצויים ובפרט שהיו בפני בית הדין גם טענות שכנגד.

טענות נוספות

מאידך גיסא אין לקבל את טענות האישה לגבי מרידת האישה, שלא מצא לה בית הדין האזורי כל הוכחה.

ביטול הקנסות שהושתו על האישה בשל חוסר שיתוף הפעולה החוזר ונשנה עם בית הדין, וחיובו בהוצאות המומחים בוודאי שייכים לשיקולי בית הדין האזורי, ותיאור המהלכים של האישה בהחלטות בית הדין האזורי והגדול אינו מצביע על טעות בשיקול הדעת.

סוף דבר

א. הערעור וטענות הנגד נדחים, אין חיוב להוצאות בשל קיום דיון ענייני בטענות ההדדיות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. נציין כי פסק הדין ניתן לא לפני שלא נתקבלה הסכמה להצעות בית הדין הגדול לצדדים.

ג. פסק הדין מותר לפרסום בהשמטת פרטי הצדדים.

ניתן ביום כ"ט בשבט התשפ"ב (31.1.2022).

הרב מיכאל עמוס

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה